

Ledenbericht

NOVEMBER 2021 / 131E JAARGANG NR. 6 / VERSCHIJNT 6 X PER JAAR

Van de voorzitter

Ik moet beginnen met een Haags historisch nieuwtje: Robert van Lit is met pensioen! Ruim 41 jaar heeft hij zich met hart en ziel ingezet voor het behoud van het Haags historisch erfgoed. Eerst bij het toenmalige Gemeentemuseum en daarna vele jaren bij het Haags Historisch Museum. De pensionering van de senior conservator werd 13 september op de binnenplaats van het museum feestelijk ingeluid met een *high tea*, een quiz en speeches. Mede namens de vereniging heb ik Robert van harte bedankt voor zijn inzet voor het museum en voor onze vereniging. Als wandelende encyclopedie der Haagse Historie zal hij aan de Korte Vijverberg stellig worden gemist. Gelukkig verlaat Robert niet de redactie van ons Jaarboek, waarvan hij inmiddels dertig (!) jaar deel uitmaakt. Dat nog vele jaren mogen volgen!

Behalve een nieuwtje nog een novum. Bij mijn weten werd nog nooit een tentoonstelling in ons Haags Historisch Museum geopend door een minister-president, laat staan een met demissionaire status. Op 30 september zorgde premier Mark Rutte in de Schutterszaal voor een primeur met zijn sprankelende opening van de tentoonstelling 'Macht - 800 jaar Binnenhof', die ik namens Die Haghe en Vrienden kon bijwonen. De tentoonstelling geeft een groots opgezet overzicht van de ontwikkeling van het Binnenhof van grafelijk kasteel tot centrum van de Nederlandse rechtsstaat. Achthonderd jaar het strijdtoneel van de macht in verschillende gedaantes, met wisselende spelers, met winnaars en verliezers en met onze democratie als resultaat. Het is geweldig dat ons HHM dit kan laten zien, juist in een tijd waarin het Binnen-

AGENDA

9 NOVEMBER

Rondleiding tentoonstelling 'Macht - 800 jaar Binnenhof' in het Haags Historisch Museum

12 NOVEMBER

Rondleiding tentoonstelling 'Macht - 800 jaar Binnenhof' in het Haags Historisch Museum

13 NOVEMBER

Uitreiking Die Haghe Prijs in het Haags Historisch Museum

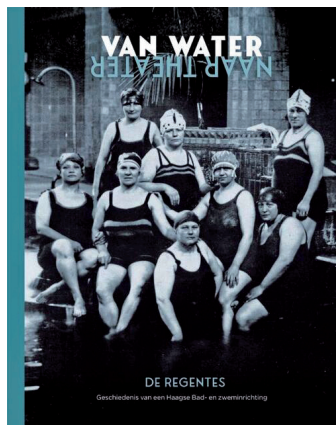

hof zelf gesloten is. Om met de premier te spreken: het HHM zorgt ervoor dat het Binnenhof de komende jaren zichtbaar blijft. Kortom: een dikke felicitatie voor directeur Tjeerd Vrij en alle medewerkers én verplichte kost voor de ware 'Hagenaar'. Voor leden van Die Haghe zullen rondleidingen worden gegeven. Het strekt tot voldoening dat wij als (Vrienden)vereniging aan de bekostiging van de tentoonstelling ook een steentje hebben kunnen bijdragen.

Met dit laatste ledenbericht in dit jaar komt behalve het einde daarvan ook ons Jaarboek 2021 in zicht. Redactievoorzitter Herman Rosenberg lichtte tijdens de najaarsvergadering van 9 oktober over de inhoud al een tipje van de sluier op. Op donderdag 9 december wordt het jaarboek voor onze bezorgers gepresenteerd op een mooie historische locatie: de Oude Kerk aan de Keizerstraat op Scheveningen. We zijn het kerkbestuur bijzonder erkentelijk dat we van deze kerk uit de eerste helft van de vijftiende eeuw gebruik kunnen maken. Geen passender plek is denkbaar want de Oude Kerk neemt in het Jaarboek 2021 een belangrijke plaats in. U gaat het zien wanneer het jaarboek bij u in de bus ligt. Met dank aan al onze bezorgers!

Henk Grootveld

Die Haghe Prijs

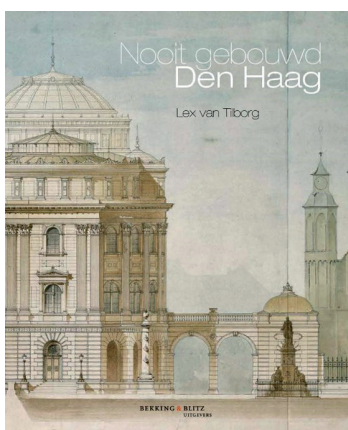
En de winnaar is: Bert Alers?

In de Ledenberichten van mei, juli en september bent u uitgebreid geïnformeerd over de Die Haghe Prijs voor het beste boek over de geschiedenis van Den Haag. Uit de longlist van 9 boeken heeft de jury inmiddels een shortlist van 3 boeken samengesteld. De jury onder leiding van Ellen van der Waerden zal tijdens een feestelijke bijeenkomst de winnaar bekend maken. Aan de prijs is een bedrag van 2500 euro verbonden.

De shortlist bestaat uit de volgende boeken:

- Bert Alers, *Van water naar theater. De Regentes. Geschiedenis van een Haagse Bad- en zweminrichting*
- Lex van Tilborg, *Nooit gebouwd Den Haag*
- Wim Willems, *Verzetsheldin met schilderkist. Het leven van Ru Paré*

Bert Alers zet in zijn boek de geschiedenis van het overdekte zwembad De Regentes uiteen en toont hoe het zwembad een tweede leven als theater kreeg. Lex van Tilborg analyseert nooit uitgevoerde bouwplannen in Den Haag. We zien bijvoorbeeld ontwerpen voor een totaal veranderd Binnenhof. En Wim Willems onthult op welke wijze de schilderes Ru Paré tijdens de oorlog het leven redde van Joodse kinderen in Den Haag. Wij feliciteren de drie

En de winnaar is: Lex van Tilborg?

En de winnaar is: Wim Willems?

auteurs met hun nominatie. Nadat de juryleden hun aandeel nader hebben toegelicht en de juryvoorzitter het rapport heeft voorgelezen, wordt de winnaar bekend gemaakt. Hierna zal een lezing volgen over de geschiedenis van het Damesleesmuseum in Den Haag. De bijeenkomst wordt besloten met het heffen van een glas op de laureaat.

Uitnodiging

De prijsuitreiking vindt plaats op zaterdag 13 november van 10.00-12.00 uur in de Schutterszaal van het Haags Historisch Museum. Omdat de uitreiking

bijgewoond wordt door genodigden en het aantal plaatsen in de Schutterszaal beperkt is, zijn nog slechts enkele plaatsen voor leden beschikbaar. U kunt zich tot uiterlijk 7 november per e-mail aanmelden: secretaris@haagsegeschiedenis.nl. Bevestiging van uw deelname volgt eveneens per e-mail. Let op: u heeft alleen toegang met een geldig vaccinatie- of testbewijs in zake Covid-19 (QR-code).

Tentoonstellingen

Zout & Zoet

Al meer dan 300 jaar brengt de zee Scheveningen voorspoed, glorie, werkgelegenheid en rijkdom. Maar het leven op zee kent ook zijn schaduwkanten: armoede en verlies. Hoe was het nu eigenlijk echt om visserman te zijn?

In de tentoonstelling 'Vissermannen. Zout & Zoet' geven twaalf oud-visseren een bijzonder en persoonlijk inkijkje in hun leven als visserman. Menigeen ging al in zijn tienerjaren aan boord en werd daar gevormd door het harde werken en de kameraadschap. De expositie brengt sterke verhalen: van windkracht 10 en van grote visvangsten. Maar het gaat evenzeer over het missen van vrouw en kinderen en de angst als jonge jongens op zee. Er is veel te zien, zoals het kaakmesje dat Henk meenam aan boord en het uniform van Piet dat hij droeg op het Hospitaal Kerschip De Hoop.

De tentoonstelling is nog t/m maart 2022 te zien in Muzee Scheveningen. Raadpleeg voor een bezoek eerst de website: muzeescheveningen.nl

Activiteiten

Aanmelden

- Via het e-mailadres: activiteiten@haagsegeschiedenis.nl
- Bevestiging van uw deelname volgt per e-mail.
- Wanneer er geen plaats meer is, wordt dat eveneens per e-mail kenbaar gemaakt.
- **Belangrijk!** Geen bericht van ons gekregen? Kijk dan voor de zekerheid bij uw spamberichten.
- Mocht u nog vragen hebben, stuur een e-mail naar ons bestuurslid Tiemen Brill: activiteiten@haagsegeschiedenis.nl

Rondleiding 'Macht - 800 jaar Binnenhof'

Tijdens de verbouwing van het Binnenhofcomplex die zo'n 5,5 jaar zal duren, is in het Haags Historisch Museum een groots opgezet overzicht te zien van de bouw- en gebruiksgeschiedenis van het Binnenhof: van grafelijk kasteel tot centrum van de Nederlandse democratie. Al 800 jaar strijdtoneel van de macht is het een van de oudste bestuurscentra van de wereld.

De bezoeker wordt ontvangen in een groot 'Binnenhofdecor' met een korte introductiefilm. Vanuit de toekomst kijken vier personages naar het verleden en dus ook naar het 'nu'. Wat vinden zij van discussies over zwarte piet of de eerste vrouwelijke premier? 'Macht - 800 jaar Binnenhof' is geen traditionele geschiedenisles over machthebbers, maar een meerstemmig verhaal gezien vanuit verschillende perspectieven. Politici, scholieren, activisten, hofleveranciers en vele anderen komen aan het woord. Het is het verhaal van demonstraties, machtswisselingen, emancipatiestrijd en een steeds bredere vertegenwoordiging van het volk.

Uiteraard is er in de tentoonstelling veel te zien, zoals afbeeldingen van het Binnenhof door de eeuwen heen, portretten, pamfletten uit de 17de eeuw, de tong en vinger van de gebroeders De Witt, de troon van koning Willem III, de buttons van een Haagse Dolle Mina, de 'Prinsjesdag-hoeden met boodschap' van vrouwelijke parlementariers of een poster van de grote anti-kruisrakettendemonstratie: samen met vele andere objecten, schilderijen, prenten, foto's en filmfragmenten illustreren zij de bewogen geschiedenis van het Binnenhof.

NB Deze activiteit is ook toegankelijk voor introducés

Datum: dinsdag 9 november

Aanvang: 10.30 uur (koffie/thee vanaf 10.15 uur)

Datum: vrijdag 12 november

Aanvang: 15.00 uur (koffie/thee 14.45 uur)

Duur: ca. 1 uur

Locatie: Haags Historisch Museum, Korte Vijverberg 7

Kosten: geen

Aanmelden: zie onder 'Activiteiten'

Expositieruimte Haags Historisch Museum

Publicaties

Een lust voor het oog

Het vermaarde duo Botine Koopmans (tekst) en Dick Valentijn (foto's) heeft weer een prachtig boek gemaakt, dit keer over Haagse kerken. Prettig en zeer informatief geschreven, met fraaie adequate foto's eraan. Ook het boek zelf is een lust voor het oog, zij het niet voor de hand, want het is te fors om gewoon vast te houden, immer een groot euvel bij dit soort koffietafelwerken. Of dat afdoet aan het genieten van dit fraaie werk is vanzelfsprekend heel persoonlijk. Genieten doe je sowieso, tenminste als je van kerken en de geschiedenis ervan houdt. Van de circa honderd Haagse gebouwen die met een religieus doel zijn neergezet, hebben Koopmans en Valentijn zich voornamelijk beperkt tot de rijks- en gemeentelijke monumenten, al

Abdijkerk Loosduinen

dan niet nog voor Godsverering dienstdoend. Daarnaast wordt een mooi beknopte ontwikkeling van het kerkelijk leven in onze stad gegeven, beginnend met de Abdijkerk van Loosduinen en eindigend met de ontkerkelijking na de Tweede Wereldoorlog, met daarbij behorende sloop van grote kerken of het onttrekken ervan aan de eredienst. Het overnemen door de (calvinistische) protestanten van

katholieke kerken komt aan de orde, maar natuurlijk ook dat de 'roomsen' in 1822 aan de Assendelftstraat de eerste nieuwe (zichtbare) kerk mochten bouwen. Helaas is deze Willibrorduskerk in 1972 gesloopt. In de voormalige katholieke kerken maakten altaren en heiligenbeelden plaats voor wapen- en tekstborden en een doophek, om het eens kort samen te vatten. Daarnaast werd de prachtige eerste echt protestantse Nieuwe Kerk aan het Spui gebouwd. Uniek doordat er een grote open ruimte werd gecreëerd die niet door pijlers, zuilen en bogen wordt onderbroken, waardoor de gelovigen vanuit alle hoeken ruim zicht hadden op de preekstoel, het centrale punt voor de verkondiging van het Woord. De vaak magnifieke orgels stonden

Moskee Mescid-I Aksa aan de Wagenstraat, voorheen Nederlands-Israëlitische Synagoge

Preekstoel Onze Lieve Vrouw Onbevlekt Ontvangen aan de Elandstraat

overigens door de eeuwen heen regelmatig ter discussie, wegens het 'wereldse' van de gemaakte muziek. Zelfs Constantijn Huygens bemoeide zich ermee: hij vond het orgel uiterst nuttig om bij het zingen van psalmen goed wijs te houden. In dit boek zijn vele orgels te bewonderen en er wordt

(terecht) veel geschreven over het hoe en wat ervan. Zeer leerzaam. In totaal worden vijftientig belangrijke kerkgebouwen beschreven. Elk hoofdstuk begint – wat een goed idee! – met een luchtfoto van de kerk, waardoor plaats en vorm goed zichtbaar zijn, vooral ook ten opzichte van de omgeving. Daarna beschrijft de auteur de ontstaansgeschiedenis, de architectuur van in- en exterieur, de bijzonderheden en de geloofsgemeenschap. Met ernaast foto's van alles wat maar enigszins interessant aan en in het gebouw is. Ook restauratiewerk wordt uitgebreid beschreven. Als uitvoerder viel mij vooral bouwkundige en stadgenoot Philip Bolt (1894–1981) op als belangrijk. Wat mij betreft had aan hem, gezien zijn werk aan onder meer de Kloosterkerk, Grote of Sint Jacobskerk, Vredeskapel, Oude Kerk te Scheveningen, Nieuwe Kerk aan het Spui en de Loosduinse Abdijkerk best een apart kadertje gewijd mogen worden. Aardig om te lezen is, hoe de Duitse bezetter gevorderde kerkklokken mee naar de Heimat wenste te vervoeren, maar dat een aantal Haagse exemplaren, per boot over het IJsselmeer getransporteerd,

bij Urk zonken en later, opgevisst, weer teruggeplaatst konden worden in 'hun' kerk.

Een voor mij plezierige verrassing was het bespreken van de 'modernste' kerken in onze stad, te beginnen met de kerk van Berlage (zijn enige) de First Church of Christ, Scientist (1925–1927) naast de Groot Hertoginnelaan, verkocht in 2011 en nu een complex met kantoor- en vergaderfaciliteiten. Opvallend is hoeveel vormen een moderne kerk (al dan niet met losse klokkentoren) kan hebben, waarbij de Pastoor van Arskerk (Aaltje Noordewierstraat, 1968–1969) denkkelijk de meest opvallende is. Het was de enige kerk die Aldo van Eyck bouwde. De speelsheid waarmee soms de vrolijkste architectuur ontstond was voor mij, na vooral de hoofdstukken over de heftige geschiedenis van Roomse kerken van rond 1900, een verademing. Maar dat kan uiteraard aan mijn eigen achtergrond liggen. Tenslotte nog een saillant 'weetje' uit dit toch al zo informatieve boek. Na de Tweede Wereldoorlog bleken nog maar acht van de oorspronkelijk vierhonderd leden van de Portugees-Israëlitische Gemeente in leven te zijn. Hun prachtige synagoge aan de Jan Evertstraat/Prinsessegracht was bijgevolg te groot en moest worden afgestoten. Hij kwam uiteindelijk in handen van Reinder Zwolsman (Exploitatie Maatschappij Scheveningen), maar die kon er geen bestemming voor vinden. Sloop bleef welhaast door een wonder achterwege. In 1968 huurde de Liberaal-Joodse Gemeente de synagoge en kocht deze in 1972. Waarna prachtige restauratie en nieuwbouw volgde.

Natuurlijk hebben Koopmans en Valentijn een selectie moeten maken, en dus mis je als Hagenaar toch wel een paar kerken. Ik zou, bijvoorbeeld, graag nog een hoofdstuk(je) over de rijkversierde Russisch-orthodoxe kapel aan de Obrechtstraat – met interessante historische achtergrond – willen hebben lezen. Dick Valentijn had er zonder enige twijfel fantastische foto's van gemaakt.

Botine Koopmans en Dick Valentijn, *Een lust voor het oog. 25 Haagse kerken*, Hilversum 2021 (uitg. Verloren), VOM-reeks 2021 nr. 1, ISBN 9789087049089, 372 blz., € 39,95.

Diederick Cannegieter

Nieuwe leden

Dhr. C.P.H. van Beekum en dhr. T. Oostvogels

Het bestuur van Die Haghe is als volgt samengesteld:

Voorzitter

dhr. H.C. Grootveld

Secretaris

dhr. J. Zwaanswijk

Penningmeester

dhr. W.K.H. Berghuis

Leden

mw. R. Bilkes
dhr. T. Brill
mw. L.M. Plezier

Secretariaat

Sonoystraat 51
2581 VJ Den Haag
e-mail:
secretaris@haagsegeschiedenis.nl

Financiën

Rekening NL49 INGB 0000.0717.91 t.n.v.
Geschiedkundige Ver Die Haghe

Info ledenadministratie en opgave nieuwe leden

dhr. E.B. de Vries
Margrietstraat 9
2555 PT Den Haag
administratie@haagsegeschiedenis.nl

Redactieadres Ledenbericht

Loudonstraat 100
2593 WB Den Haag
e-mail: michielvdmast@gmail.com
Redacteur Ledenbericht
dhr. W.M. van der Mast

Website Die Haghe:

www.haagsegeschiedenis.nl

Jaarboek Die Haghe

Voor aanwijzingen auteurs en inzenden van kopij:
secretaris@haagsegeschiedenis.nl

Contributie/Opzegging

Bij opzegging van het lidmaatschap in de loop van het verenigingsjaar blijft de contributie voor dat jaar verschuldigd. Zie Statuten op website Die Haghe